

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 05.07.2016
Yayın Kabul Tarihi: 10.12.2016

Türkiye'nin Sınır Güvenliği Açısından Suriyeli Sığınmacılar Meselesi

Syrian Asylum Seekers In Turkey With Regard To The Question Of Border Security

Yrd. Doç. Dr. Nasrullah UZMAN *

Öz :

Aralık 2010'da Tunus'ta başlayan halk hareketleri, Mart 2011'den itibaren Suriye'ye de sirayet etti. 40 yıldan fazla bir süredir Suriye'de iktidarı elinde bulunduran Esad yönetimi, göstericilerin reform, özgürlük ve demokrasi isteklerini karşılamak yerine; olayları kanlı bir şekilde bastırma yolunu seçti. Esad'ın bu tutumu gösterilerin savaşa dönüşmesine sebep oldu. Yüz binlerce insan yaralandı ve öldü. En az 8 milyon Suriyeli yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda kaldı. 4 milyondan fazla Suriyeli ise aralarında Türkiye'nin de bulunduğu komşu ülkelere göç etmek zorunda kaldı. Türkiye, izlediği "açık kapı politikası" doğrultusunda "sığınmacı" statüsü tanıdığı yaklaşık 3 milyon Suriyeliye kapılarını açtı; 12 milyar dolardan fazla maddi yardımda bulundu. Suriyeli sığınmacılar, başta Suriye'ye sınır iller olmak üzere, Türkiye'nin her iline dağıldı. Gerek Suriye'de yaşanan savaş, gerekse Suriyeli sığınmacıların "en güvenilir yer olarak" gördükleri Türkiye'ye göç etmeleri, Türkiye'nin özellikle sınır güvenliğini ciddi anlamda etkiledi. Suriyeli sığınmacılar meselesi iç politikada asayiş açısından birtakım sorunlara sebebiyet verdiği gibi; dış politikada da Türkiye'ye yönelik bazı tehditleri ve tehlikeleri beraberinde getirdi. Bu makalede "Türkiye-Suriye ilişkileri" çerçevesinde "Suriye'den yapılan kitlesel göçlerin Türkiye'nin sınır güvenliğine etkileri" değerlendirilecektir. Bu kapsamda Nisan 2011'den Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında meydana gelen sınır olayları, yakalanan şahıs ve ele geçirilen eşya, uyuşturucu, silah vs. ile ilgili bilanço Genelkurmay Başkanlığı'nın resmi kayıtları ışığında istatistiksel olarak değerlendirilecektir. Türkiye'nin Suriye sınırında aldığı tedbirler; bu tedbirlerin bölgeye ve iki ülke ilişkilerine yansımaları da tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler; Suriye, Türkiye, sığınmacı, mülteci, sınır güvenliği, asayiş

* Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, E-posta: nasrullah@gazi.edu.tr

Abstract

Civil commotion which began in Tunisia in December 2010, has spread to Syria and endured since March 2011. Assad regime, holding on to power for more 40 years, instead of meeting the demands of the demonstrators such as reform, freedom and democracy chose to suppress the demonstrations gorily. With this manner Assad has caused the demonstrations to turn into a civil war. Hundreds of thousands of people were injured and died. For at least 8 million Syrians was forced to leave areas where they lived. For more than 4 million Syrians were forced to migrate to neighboring countries including Turkey. Turkey, following the “open door policy” opened her doors to about 3 million Syrians to whom she gave “asylum seekers” status and favored \$ 12 billion in financial aid. Syrian asylum seekers have been sent forth to each and every province and mainly border cities of Turkey. Both civil war in Syria and migration of Syrian asylum seekers to Turkey, to which they find most secure, affected seriously border security of Turkey. Syrian asylum seekers problem not only caused some serious security issues with regard to the inner policy, but also has brought together with some threats and troubles in terms of her foreign policy. In this study, effects of Syrian mass migration to Turkey’s border security in scope of “Turkish-Syrian relations” will be evaluated. In this regard, arrested persons and seized goods, drugs, weapons, etc. related to the records of Turkish general staff will be examined in a statistical order which has occurred since April of 2011 until June of 2016 in Turkish Syrian border. Precautions of Turkey taken in Syrian border, and the reflections of these precautions to the region and bilateral relations will be discussed.

Keywords; Syria, Turkey, Asylum Seekers, refugees, border security, law and order

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti’nin, güney komşusu Suriye Arap Cumhuriyeti ile hem kara hem de deniz sınırı vardır. 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması ile 665,5 km olarak belirlenen Türkiye-Suriye kara sınırı (İstatistik Yıllığı, 1936: 3.); Hatay’ın Türkiye’ye katılmasıyla birlikte yapılan düzenlemelerle birlikte 877 km uzunluğa ulaşmıştır (*Türkiye* İstatistik Yıllığı, 2001: 4). Bu sınır Türkiye’nin toplam kara sınırının yaklaşık 1/3’üne tekabül etmektedir. Dolayısıyla Türkiye’nin komşuları arasında en uzun kara sınırını paylaştığı ülke Suriye’dir. Türkiye-Suriye arasındaki kara sınırının oldukça uzun olması ve sınırın her iki tarafında da ak-raba ailelerin/aşiretlerin bulunması; sınır ihlallerinin artmasına sebep olmuş; sınır ihlallerinin artması ise asayiş sorunlarına ve iki ülke ilişkilerinin zaman zaman gerginleşmesine yol açmıştır¹. Türkiye-Suriye arasında, sınır ihlallerinden kaynak-

¹ Bu duruma örnek olarak 1929 yılının Mayıs ayında Suriyeli eşkıyaların Türkiye sınırını geçerek bir Türk askerini şehit ederek diğerini yaralaması (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon Kodu: 30.10/Yer Nu: 127.914.9) ve Suriyeli aşiretlerin muhtelif tarihlerdeki sınır tecavüzleri (BCA, 30.10/128.922.8; BCA, 30.10/128.922.14; BCA, 30.10/128.922.15) gibi birçok hadise gösterilebilir.

lanan asayiş sorunlarını çözmek ve muhtemel krizleri engellemek üzere taraflar zaman zaman ciddi tedbirler almak durumunda kalmışlardır. İki ülke ilişkilerinin iyi olduğu dönemlerde, karşılıklı olarak tedbirlerin artırılması ve işbirliği yapılması, sınır ihlallerini; dolayısıyla ihlallerden doğan sorunları azaltmıştır. Ancak yine de yasa dışı/kaçak göçlerin/geçişlerin ve sınır ihlallerinin önüne tamamen geçmek mümkün olamamıştır (Uzman, 2013: 209).

Türkiye-Suriye ilişkileri, dönemlere göre inişli-çıkışlı bir seyir izlemiştir. Hatay üzerinde hak iddia etmesi; terör örgütü elebaşı Abdullah Öcalan'ı ve PKK'yı himaye etmesi vs. gibi sebepler Suriye'nin, Türkiye ile iyi ilişkiler kurmasını engellemiştir. Türkiye'nin çabaları neticesinde Öcalan'ın Suriye'yi terk etmek zorunda kalmasıyla birlikte Türkiye-Suriye ilişkileri iyi bir seyir almaya başlamıştır. Özellikle 2000'li yılların başından itibaren, olumlu yönde gelişme gösteren Türkiye-Suriye ilişkilerinin bir sonucu olarak iki ülke arasında siyasi, askeri, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda işbirliğini öngören birçok anlaşma imzalanmıştır. Öyle ki yalnızca 10 Şubat 2008-14 Aralık 2011 tarihleri arasında Resmi Gazete tarandığında, iki ülke arasında imzalanan ve TBMM tarafından onaylanan toplam anlaşma, protokol, zapt vs. sayısının 102 olduğu görülmektedir. Türkiye'nin diğer komşu ülkelerle yaptığı anlaşmalarla mukayese edildiğinde bu rakamın oldukça yüksek olduğu görülecektir. Yine aynı dönemde, iyi ilişkilerin bir diğer sonucu olarak Türkiye-Suriye arasındaki vize uygulaması da karşılıklı olarak 90 gün süre ile kaldırılmıştır (*Resmi Gazete*, 19 Ekim 2009). Hatta bölge barışına katkı sağlamak üzere -deyim yerindeyse Sadabat Paktı'nı çağrıştıran- iki ülke arasındaki vize uygulamasının 90 gün süre ile kaldırılması mutabakatının Pakistan, İran ve Irak'ın da dâhil edilmesi suretiyle genişletilmesi meselesi gündeme gelmiş (*Cumhuriyet*, 7 Mart 2011: 11); ancak bölgede yaşanan hadiseler buna imkân vermemiştir.

Türkiye-Suriye ilişkilerinin son derece iyi bir şekilde devam ettiği sırada 17 Aralık 2010'da Tunus'ta başlayan ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan süreç; kısa sürede Ürdün, Libya, Yemen, Mısır, Bahreyn, Cezayir, Umman ve Lübnan gibi diğer Orta Doğu ülkelerine de yayılmıştır. Orta Doğu'da yaşanan bu hadiselerin Suriye'ye sıçraması uzun sürmemiştir. Esasen yarım asırdır tek parti ve aynı aile² tarafından yönetilen Suriye, önceleri Arap Baharı sürecini destekleyen beyanlarda bulunmuştur. Ancak olayların Suriye'ye sıçramasıyla birlikte Esad yönetiminin Arap Baharına verdiği destek ortadan kalkmıştır. Suriye'de, 2011 yılının Mart ayından itibaren Esad yönetimine karşı "reform", "özgürlük" ve "demokrasi" söylemleriyle başlayan protesto gösterileri, kısa sürede ülke geneline yayıldığı gibi geniş halk kitleleri tarafından da desteklenmiştir. Esad yönetimi, henüz olayların başlangıcında göstericilerin taleplerini karşılamak/göstericilerle uzlaşmak yerine, gösterileri sert bir şekilde bastırma yoluna gitmiştir. Bu durum, olayları bastırmak bir yana daha da artırmış; gösteriler yerini çatışmalara bırakmış ve günümüze kadar gelinen iç savaşın zeminini oluşturmuştur. Esad yönetimi ve muhalifler arasında yaşanan iç savaş, sivil halkın iki ateş arasında savunmasız bir şekilde kalmasına

² 1963'te Baas Partisi'nin iktidara geldiği Suriye; 1970'ten 2000'e kadar Hafız Esad, 2000'den itibaren ise oğlu Hafız Esad tarafından yönetilmiştir.

yol açmıştır. Böyle bir ortamda can güvenliği tehlikeye düşen Suriyeliler; komşuları Lübnan, Ürdün, Irak ve en çok da en güvenilir ve en yakın yer olarak gördükleri Türkiye'ye göç etmek durumunda kalmışlardır. Bu amaçla Suriye'den Türkiye'ye yönelik ilk toplu nüfus hareketi, 300-400 kadar Suriyelinin 29 Nisan 2011'de Hatay'ın Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısına sığınmasıyla gerçekleşmiştir (Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu, 2012: 2). Türkiye, kendisine sığınan Suriyelilere kapılarını ardına kadar açtığı gibi sığınmacıların yaralarını sarmak için tüm imkânlarını da seferber etmiştir.

Türkiye'nin izlediği “açık kapı politikası” doğrultusunda, Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacıların sayısı günbegün artmakta ve neredeyse 3 milyona yükselmektedir. Bu makalede Suriyeli sığınmacılar meselesi, Türkiye'nin sınır güvenliği açısından değerlendirilecektir. Bu doğrultuda Genelkurmay Başkanlığı'nın resmi kayıtları ışığında Türkiye-Suriye sınırında meydana gelen sınır olayları değerlendirilecek; Türkiye'nin, Suriye sınırında aldığı tedbirler; bu tedbirlerin bölgeye ve iki ülke ilişkilerine yansımaları ele alınacaktır.

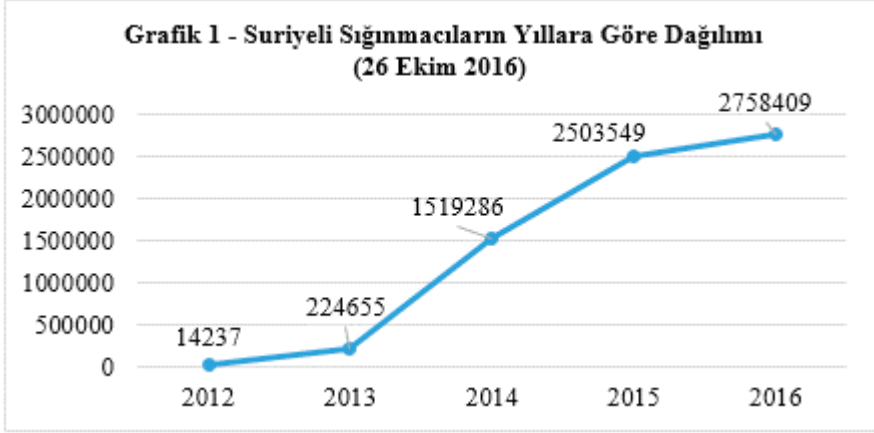
1. Türkiye'deki Suriyeliler: Sığınmacılara Dair Güncel Rakamlar (26 Ekim 2016)

Suriyeli sığınmacılar meselesinde, tarihi ve kültürel birikiminin de etkisiyle tamamen insani kaygılarla hareket eden Türkiye, “açık kapı politikası” izlemiş ve kendisine sığınan Suriyelilere kapılarını ardına dek açmıştır. Türkiye'nin izlediği açık kapı politikası ve Esad yönetiminin benimsediği şiddet içeren uygulamalar, Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin sayısının günbegün artmasına sebep olmuştur. Nisan 2011'den kısa süre sonra sığınmacılar hususunda Türkiye'nin “kritik eşik” olarak kabul ettiği 100 bin rakamı aşılmıştır. Öyle ki çatışmaların yoğunlaştığı dönemlerde yalnızca birkaç gün içerisinde bile Türkiye'ye sığınanların sayısının 100 bini geçtiği görülmüştür. Gelen sığınmacılar öncelikle sınır illerde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) koordinasyonunda oluşturulan barınma merkezlerine yerleştirilmişse de sayının artması, sığınmacıların barınma merkezlerinin dışına taşmasına sebep olmuştur. Türkiye'nin tüm çabalarına ve çağrularına rağmen Suriye yönetimi durumun normalleşmesi yönünde gerekli adımları atmamış ve bu durum yaşanan savaş ortamının doğmasına sebep olmuştur.

Suriye'den Türkiye'ye gelen sığınmacı sayısı 26 Ekim 2016 tarihi itibarıyla 2.758.409'dur. Bu rakam yalnızca biyometrik veri girişi yapılmasına müteakip yabancı tanıtım kartı tanzim edilen Suriyelilerin sayısını ifade etmektedir³. Daha açık

³ 22 Ekim 2014'ten itibaren Türkiye'ye sığınan Suriyeliler, “Geçici Koruma Yönetmeliği” kapsamında “geçici koruma” kapsamına alınmıştır. Bu doğrultuda Suriyelilerin parmak izi, fotoğraf ve kimlik tespitine elverişli biyometrik verileri alınmaya başlanmış; bu veriler, ilgili veri tabanına kaydedilmiş ve mevcut biyometrik verilerle eşleştirilmiştir. Ayrıca biyometrik kaydı alınanlara (Türkçe-Arapça) kişisel bilgilerinin yer aldığı, adrese dayalı bir kayıt sistemi ile “geçici koruma kimlik belgesi” verilmiştir. Türkiye, biyometrik kimlikle, gelen Suriyelileri kayıt altına aldığı gibi suçla karışma oranlarını azaltmayı ve suçla karışmaları bulmayı kolaylaştırmayı hedeflemiştir. Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye geneline dağıtılan, kayıt altına

bir ifadeyle 2.758.409 rakamı, 26 Ekim 2016 tarihi itibarıyla Türkiye'de bulunan ve yetkili birimler tarafından kayıt altına alınmış olan Suriyelilerin sayısıdır. Kayıt altına alınan 2.758.409 Suriyeli sığınmacıdan 254.260'ı barınma merkezlerinde bulunmakta iken⁴, 2.504.149'u barınma merkezleri dışında yaşamaktadır. Nisan 2011'den 26 Ekim 2016'ya kadar gelinen süreçte, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısının yıllara göre dağılımı Grafik 1'de gösterilmektedir (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 31 Ekim 2016).

2.758.409 rakamı, daha önce de ifade edildiği üzere yalnızca biyometrik veri girişi yapılmasına müteakip yabancı tanıtım kartı tanzim edilen Suriyelilerin sayısını ifade etmektedir. Bu rakamın yanı sıra bir de kayıt dışı Suriyeliler gerçeği vardır. Kayıt dışı Suriyeli sığınmacıların rakamına ulaşmak için, kayıtlı Suriyeli sığınmacıların sayısına -en iyimser bir yaklaşımla- yalnızca %10 oranında bir ekleme yapıldığında Türkiye'deki Suriyelilerin toplam sayısı 3 milyonu rahatlıkla geçmektedir. Dolayısıyla Türkiye'deki Suriyelilerin toplam sayısını değerlendirirken kayıt dışı sığınmacı sayısını da göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Resmi rakamlara göre 26 Ekim 2016 tarihi itibarıyla Türkiye'deki kayıtlı Suriyelilerin illere göre dağılımı Tablo 1'deki gibidir (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 31 Ekim 2016).

alınmayan veya farklı isim ve bilgi beyanında bulunan terör örgütü mensuplarının tespitini de kolaylaştırmış; dolayısıyla muhtemel terör eylemlerini engellemeye öngörmüştür. Suriyeliler ise biyometrik kimlikle, Türkiye'nin kendilerine sunduğu sağlık, yardım, eğitim, iş vs. gibi imkânlardan daha rahat faydalanma imkânı bulmuştur (*Resmî Gazete*, 22 Ekim 2014).

⁴ Ayrıca barınma merkezlerinde Suriyeli sığınmacıların yanı sıra, 29 Ekim 2016 tarihi itibarıyla, yaklaşık 6 bin civarında da Iraklı sığınmacı bulunmaktadır. Barınma merkezlerinin illere göre dağılımı, isimleri ve kaç sığınmacıyı barındırdığına ilişkin ayrıntılı rakamlar için bkz. <https://www.afad.gov.tr/tr/2374/Barinma-Merkezlerinde-Son-Durum>.

Tablo 1 - Suriyeli Sığınmacıların İllere Göre Dağılımı
(26 Ekim 2016)

İller	Suriyeli Sığınmacı Sayısı ^{1*}	Nüfus	İl Nüfusu İle Karşılaştırma Yüzdesi (%)
Adana	149.027	2.183.167	6,83
Adıyaman	24.144	602.774	4,01
Afyon	3.783	709.015	0,53
Ağrı	866	547.210	0,16
Aksaray	1.075	386.514	0,28
Amasya	195	322.167	0,06
Ankara	62.178	5.270.575	1,18
Antalya	295	2.288.456	0,01
Ardahan	66	99.265	0,07
Artvin	40	168.370	0,02
Aydın	6.911	1.053.506	0,66
Balıkesir	1.764	1.186.688	0,15
Bartın	28	190.708	0,01
Batman	18.915	566.633	3,34
Bayburt	34	78.550	0,04
Bilecik	458	212.361	0,22
Bingöl	732	267.184	0,27
Bitlis	604	340.449	0,18
Bolu	954	291.095	0,33
Burdur	7.781	258.339	3,01
Bursa	99.822	2.842.547	3,51
Çanakkale	3.385	513.341	0,66
Çankırı	283	180.945	0,16
Çorum	1.406	525.180	0,27
Denizli	6.792	993.442	0,68
Diyarbakır	28.745	1.654.196	1,74
Düzce	538	360.388	0,15
Edirne	6.493	402.537	1,61
Elazığ	4.800	574.304	0,84

Erzincan	169	222.918	0,08
Erzurum	485	762.321	0,06
Eskişehir	1.881	826.716	0,23
Gaziantep	318.385	1.931.836	16,48
Giresun	135	426.686	0,03
Gümüşhane	63	151.449	0,04
Hakkâri	902	278.775	0,32
Hatay	377.696	1.533.507	24,63
İğdır	79	192.435	0,04
Isparta	6.118	421.766	1,45
İstanbul	410.300	14.657.434	2,80
İzmir	94.545	4.168.415	2,27
Kahramanmaraş	85.882	1.096.610	7,83
Karabük	315	236.978	0,13
Karaman	495	242.196	0,20
Kars	129	292.660	0,04
Kastamonu	656	372.633	0,18
Kayseri	52.582	1.341.056	3,92
Kırıkkale	632	270.271	0,23
Kırklareli	2.062	346.973	0,59
Kırşehir	634	225.562	0,28
Kilis	123.074	130.655	94,20
Kocaeli	24.562	178.055	1,38
Konya	69.300	2.130.544	3,25
Kütahya	329	571.463	0,06
Malatya	18.956	772.904	2,45
Manisa	5.811	1.380.366	0,42
Mardin	93.082	796.591	11,69
Mersin	135.406	1.745.221	7,76
Muğla	8.250	908.877	0,91
Muş	770	408.728	0,19
Nevşehir	5.304	286.767	1,85
Niğde	2.990	346.114	0,86
Ordu	616	728.949	0,08
Osmaniye	39.994	512.873	7,80

Rize	588	328.979	0,18
Sakarya	6.418	953.181	0,67
Samsun	3.603	1.279.884	0,28
Siirt	3.042	320.351	0,95
Sinop	67	204.133	0,03
Sivas	1.862	618.617	0,30
Şanlıurfa	397.038	1.892.320	20,98
Şırnak	14.373	490.184	2,93
Tekirdağ	5.551	937.910	0,59
Tokat	742	593.990	0,12
Trabzon	1.890	768.417	0,25
Tunceli	89	86.076	0,10
Uşak	1.176	353.048	0,33
Van	1.573	1.096.397	0,14
Yalova	2.568	233.009	1,10
Yozgat	2.834	419.440	0,68
Zonguldak	292	595.907	0,05
Toplam	2.758.409	78.741.053	3,50

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacıların Türkiye’nin toplam nüfusuna oranı %3,50’dir. Bu oran hiç de azımsanacak bir rakam olmayıp; birçok Avrupa ülkesinin toplam nüfusundan daha fazladır. Sayıları muhtelif olmakla birlikte Edirne’den Kars’a; Sinop’tan Mersin’e kadar Türkiye’nin 81 ilinin tamamında Suriyeli sığınmacılara rastlamak mümkündür. Bununla birlikte en fazla Suriyeli barındıran iller sırasıyla İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep ve Adana’dır.

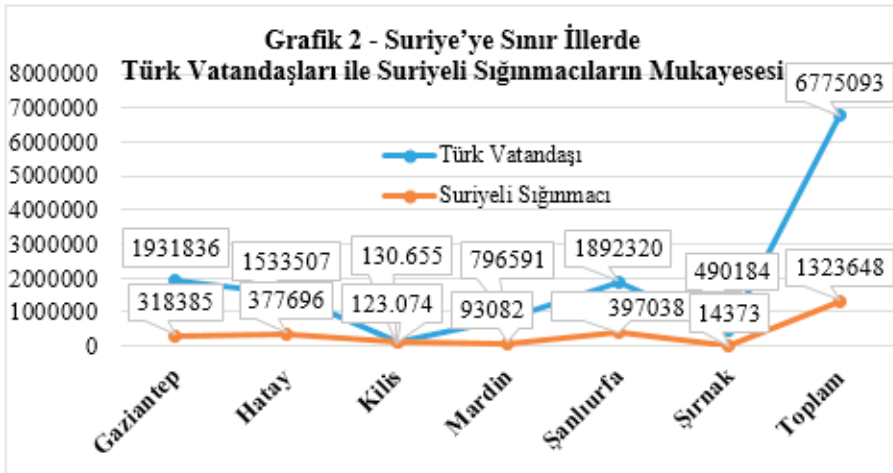
2. Türkiye-Suriye Kara Sınırı: Mevcut Durum

Türkiye’nin 30 kara, 7 demiryolu, 63 deniz ve 60 hava olmak üzere toplam 160 adet sınır kapısı vardır. 877 km uzunluğa sahip Türkiye-Suriye kara sınırında ise 3’ü demiryolu, 10’u kara olmak üzere toplam 13 sınır kapısı vardır. Türkiye-Suriye arasında, Şırnak hariç, tüm illerde sınır kapısı vardır. Sınır kapılarının 9’u daimi, 4’ü geçici olarak açılmış olup; bunlardan 10’u faal, 3’ü ise faal değildir. İki ülke arasında bulunan sınır kapılarının isim, buldukları il, tür, açılmalarını sağlayan bakanlar kurulu karar tarihi ve sayısı gibi bilgiler Tablo 2’de gösterilmektedir (<http://ggm.gtb.gov.tr/gumruk-idareleri/hudut-kapilari>, 29 Ekim 2016).

Tablo 2 - Türkiye-Suriye Sınır Kapıları

İl/Kapı Adı	Türü	Durumu	Bakanlar Kurulu Karar Tarihi ve Sayısı	Suriye'deki Kapı
Gaziantep/İslahiye	D.yolu	Faal/Daimi	4.09.1953-4/1407	Meydan-ı Ekbez
Kilis/Çobanbey	D.yolu	Faal/Daimi	4.09.1953-4/1407	Ar Ra'i
Mardin/Nusaybin	D.yolu	Faal/Daimi	4.09.1953-4/1407	Kamışlı
Gaziantep/Karkamış	Kara	Faal/Daimi	4.09.1953-4/1407	Carablus
Hatay/Yayladağı	Kara	Faal/Daimi	4.09.1953-4/1407	Kesep
Hatay/Cilvegözü	Kara	Faal/Daimi	4.09.1953-4/1407	Bab Al Havva
Kilis/Öncüpınar	Kara	Faal/Daimi	4.09.1953-4/1407	Bab El Selame
Kilis/Çobanbey	Kara	Faal/Geçici	08.02.2013-(Bakan Onayı)	Ar Ra'i
Mardin/Nusaybin	Kara	Faal/Daimi	4.09.1953-4/1407	Kamışlı
Mardin/Şenyurt	Kara	Faal Değil/Geçici	4.09.1953-4/1407	Derbesiye
Şanlıurfa/Akçakale	Kara	Faal/Daimi	16.10.1974-7/9027	Tel Abiyat
Şanlıurfa/Ceylanpınar	Kara	Faal Değil/Geçici	26.03.1999-(Bakan Onayı)	Ras Al Ayn
Şanlıurfa/Mürşitpınar	Kara	Faal Değil/Geçici	08.09.2010-(Bakan Onayı)	Ayn El Arab

Tablo 1'in geneline bakıldığında Türkiye'de bulunan Suriyelilerin -büyükşehirler istisna olmakla birlikte- çoğunlukla kendi ülkelerine sınır olan Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Mardin ve Şırnak'ta yoğunlaştıkları anlaşılmaktadır. Suriyelilerin kendi ülkelerine sınır olan illerde yoğunlaşmaları Türkiye'nin hem iç hem de dış güvenliğini doğrudan ilgilendirmektedir. Tablo 1'den hareketle Türk vatandaşlarının nüfusu ile Suriyeli sığınmacıların sayısı mukayese edildiğinde, Suriye'ye sınır illerde nüfus yoğunluğunun oranını Grafik 2'de görmek mümkündür (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 31 Ekim 2016).

Tablo 1 ve Grafik 2'den anlaşılacağı üzere, resmi rakamlara göre, Türkiye'nin Suriye kara sınırına komşu olan Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin ve Şırnak illerinde yaşayan toplam 6.775.093 kişilik nüfusa 1.323.648 yeni nüfus eklenmiştir⁵. Bu rakamların yüzdelik oranı %84'e %16'dır. Yani bu bölgede yaşayan her 100 kişiden 16'sı Suriyelidir. Suriye'ye sınır illerde bulunan sığınmacı sayısı, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların %48'ine karşılık gelmektedir. Yani neredeyse Türkiye'deki her 2 sığınmacıdan 1'i Suriye'ye sınır illerde barınmaktadır⁶. Suriyelilerin belirli illerde yoğunlaşmaları, sayıca fazla olmaları, söz konusu illerdeki demografik yapının değişmesine yol açtığı gibi iç ve dış güvenliğe yönelik birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu durum doğal olarak bölgenin güvenlik risklerini artırmakta ve bölge halkını da kaygılandırmaktadır.

Suriye sınırında yer alan illerde yaşayan bölge halkı, birçok sebepten dolayı ciddi güvenlik riskleri ile karşı karşıyadır. Bölge halkı, öncelikle sınıra yakın bölgelerde yaşanan çatışmaların doğrudan hedefinde olduğu gibi Suriye yönetimi tarafından yapılan/yapılacak kimyasal saldırılardan da birinci derecede etkilenecek bir konumda bulunmaktadır. Sınıra sadece birkaç km uzaklıkta meydana gelen çatışmalardan seken mermiler, bölge halkı açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Dolayısıyla Türkiye sınırına yakın bölgelerde IŞİD/DAEŞ ve PKK/PYD/YPG gibi terör örgütlerinin etkin olması, bölge halkının, kendini terör saldırılarına açık hissetmesine neden olmaktadır. Benzer endişeleri barınma merkezlerinde ve sınıra yakın bölgelerde yaşayan Suriyeliler de yaşamaktadır. Türkiye'deki Suriyeliler arasında terör örgütü mensuplarının olması ihtimali de bölge halkının her an bir provokasyona veya terör eylemine maruz kalabileceği endişesine sebep olmaktadır. Yapılan saha araştırmaları, bölge halkının "*Suriyeliler arasında istikrarsızlık çıkarmak ve terör eylemi yapmak isteyen kişilerin olabileceği*" endişesi taşıdığını; -özellikle Kilis'te- "*Türkiye ile Suriye arasında filen oluşturulmuş bir tampon bölgede yaşadıkları*" hissine kapıldığını; "*şehirlerinin Suriyeli muhaliflerin güvenli bölgesi ve cephe gerisine dönüştüğünü*" düşündüğünü ve "*bölgede kitlesel tepkiye dönüşebilecek provokasyonlara son derece müsait bir ortamın oluştuğu*" kaygısı taşıdığını göstermektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 23-24).

Yalnızca basın üzerinden yapılacak kısa bir taramayla bile bölge halkının kaygılarında ne denli haklı olduğu görülmektedir: 11 Şubat 2013'te Cilvegözü Sınır Kapısı'nda meydana gelen terör hadisesi; hemen 3 ay sonra, 11 Mayıs 2013'te, 52 insanın hayatını kaybettiği ve yaklaşık 150 kişinin yaralandığı Reyhanlı saldırı-

⁵ Tablo 1'den hareketle Suriye'ye sınır illerle ilgili bir oranlama yapıldığında şu sonuçlara ulaşılır: Gaziantep'te; Suriyeli sığınmacıların, Türk nüfusa oranı %16,48; toplam nüfusa oranı ise %14'tür. Hatay'da; Suriyeli sığınmacıların, Türk nüfusa oranı %24,63; toplam nüfusa oranı ise %20'dir. Kilis'te; Suriyeli sığınmacıların, Türk nüfusa oranı %94,20; toplam nüfusa oranı ise %49'dur. Mardin'de; Suriyeli sığınmacıların, Türk nüfusa oranı %11,69; toplam nüfusa oranı ise %10'dur. Şanlıurfa'da; Suriyeli sığınmacıların, Türk nüfusa oranı %20,98; toplam nüfusa oranı ise %17'dir. Şırnak'ta; Suriyeli sığınmacıların, Türk nüfusa oranı %2,93; toplam nüfusa oranı ise %3'tür.

⁶ 26 Ekim 2016 tarihi itibarıyla Suriye sınırındaki illerde barınan 1.323.648 sığınmacının yalnızca 205.653'ü AFAD yönetimindeki barınma merkezlerinde yaşamaktayken; 1.117.995'i ise barınma merkezleri dışında yaşamaktadır (<https://www.afad.gov.tr/tr/2374/Barınma-Merkezlerinde-Son-Durum>, 29 Ekim 2016)

sı; 20 Temmuz 2015'te, 34 kişinin hayatını kaybettiği ve 100'ün üzerinde kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan, Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde gerçekleştirilen canlı bomba saldırısı...

Suriye kaynaklı terör eylemlerinin yanı sıra sınır ötesinde meydana gelen çatışmalar sebebiyle Suriye'den Türkiye'ye düşen mermi, bomba, havan topu vs. sebebiyle de onlarca Türk vatandaşı hayatını kaybetmiş, yüzlercesi de yaralanmıştır. Örnek vermek gerekirse 23 Temmuz 2015'te DAESH tarafından Gaziantep sınırına açılan ateş neticesinde bir Türk askeri şehit olmuştur. Meydana gelen maddi hasar ve bölge halkının yaşadığı korkuyu da dâhil edince bilanço bir hayli ağırlaşmaktadır. Üstelik sınıra yakın bölgelerde onlarca yıldır yaşayan insanlar, söz konusu hadiseler sebebiyle kendi ülkelerinde can güvenlikleri tehlikeye düştüğü için yaşadıkları bölgeleri terk ederek iç bölgelere göç etmek durumunda kalmışlardır. Yaşanan bu hadiseler bölge halkının kaygılarında ne denli haklı olduğunu gösterdiği gibi söz konusu kaygıların pekişmesine de yol açmıştır.

Suriye kaynaklı terör eylemlerinin yanı sıra Suriye'den Türkiye'ye düşen mermi, bomba, havan topu vs. sebebiyle de onlarca Türk vatandaşı hayatını kaybetmiş, yüzlercesi de yaralanmıştır. Mart 2011'den itibaren, Suriye'de taraflar arasında meydana gelen çatışmalardan seken mermilere, yürürlükteki angajman kuralları çerçevesinde, hudut bölgesindeki görevli birlikler tarafından derhal ve misli ile karşılık verilmiştir. Mart 2011-25 Haziran 2015 tarihleri arasında meydana gelen ve Genelkurmay kayıtlarına geçen olay ve zayıat çizelgesi Tablo 3'te gösterilmektedir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 25 Haziran 2015).

Tablo 3 - Türkiye-Suriye Sınırında Meydana Gelen Olaylarda Taraflar Arasında Yapılan Atışlardan Türkiye Topraklarına Düşen Mermiler Sonucu Zayıat Durum Çizelgesi (Mart 2011-25 Haziran 2015)		
Olay Sayısı	Ölen Vatandaş	Yaralı Vatandaş
256	12	64

25 Haziran'dan sonraki süreçte, özellikle de 2016 yılı içerisinde meydana gelen ve basına da yansıyan hadiselerden anlaşılacağı üzere bu rakamlar ne yazık ki katbekat artmıştır.

3. Türkiye'nin Aldığı Tedbirler

Sınır güvenliği, devletin bilgisi ve isteği dışında sınırlarına giriş ve çıkışı engellemeyi öngörmektedir. Bu doğrultuda sınır güvenliğinin amacı yasa dışı insan, hayvan, ürün, teçhizat, silah, uyuşturucu, terör vs. gibi unsurların girişini ve çıkışını engellemeyi gerektirir. Bu da sınırların öncelikle güvenlik güçlerince korunması ve denetlenmesiyle mümkündür. Ancak güvenlik tedbirleri tek başına yeterli değildir. Türkiye açısından sınır güvenliği, özellikle doğu ve güneydoğu sınırlarında,

PKK terörüne karşı geliştirilen askeri önlemleri ifade etmektedir. Sınır ötesindeki kamplarda bulunan ve Türkiye'ye terör, uyuşturucu, silah vs. ithal eden örgütün engellenmesine yönelik faaliyetler Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) uhdesinde yürütülmektedir. Ancak sınır güvenliğinin sadece terörden ibaret olmadığı; kaçakçılık, yasa dışı insan geçişi vs. gibi etkenlerin de ön plana çıktığı bilinmektedir. Son 5 yılda Türkiye'nin güney sınırında yaşanan gelişmeler, iç ve dış güvenlik açısından askeri tedbirlerin sınırlarda en üst seviyeye çıkarılmasını gerektirmiştir.

Türkiye, Suriye krizinin başından itibaren Esad yönetiminin göstericileri ikna edici adımlar atmasını teklif ettiği gibi bu yönde girişimlerde de bulunmuştur. Esad yönetiminin beklenen adımları atmaması ve olayların savaşa sürüklenmesine zemin hazırlayan tutumu üzerine Türkiye, basına “*tarafsız bölge*”, “*güvenli bölge*”, “*uçuşa yasak bölge*”, “*insani yardım koridoru*” vs. olarak da yansıyan Suriye'nin kuzeyinde uçuşa yasak güvenli bir bölge oluşturulması için Birleşmiş Milletler'e çağrıda bulunmuştur. Ancak, Türkiye'nin çağrısı karşılık bulmamıştır. Geline nokta, Türkiye'nin çağrısında ne denli haklı olduğunu göstermektedir. Türkiye, Suriye'deki savaştan birinci derecede etkilenen bir ülke olarak bireysel tedbirler aldığı gibi bu anlamda uluslararası girişimlere de destek olmuştur.

Savaştan önce sınırın karşısında tek bir aktör olarak yer alan Suriye devletinin yerini, iç savaşla birlikte farklı ideolojileri, yapıları ve uzun vadeli stratejileri olan ve nihayetinde egemenlik iddiasında bulunan terör örgütleri almıştır. YPG ve IŞİD gibi terör örgütlerinin bölgedeki etkinliklerini artırmaları Türkiye'nin daha fazla güvenlik tedbiri almasını gerekli kılmıştır (Yeşiltaş, 2015: 20). 2012 Haziran'ında Türk Hava Kuvvetlerine ait RF-4E keşif uçağının Suriye tarafından vurulması üzerine Türkiye, Suriye'den gelecek hava saldırılarına karşı NATO'dan destek istemiştir. Bu istek 4-5 Aralık 2012'de Brüksel'de düzenlenen NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda görüşülmüş; hava ve balistik füze savunma kapasitesini güçlendirmek üzere Türkiye'ye Patriot füzelerinin konuşlandırılması kararı alınmıştır. Bunun üzerine Ocak 2013 itibarıyla “Etkin Koruma Harekâtı” (Operation Active Fence-OAF) olarak adlandırılan NATO misyonu kapsamında ABD, Almanya ve Hollanda tarafından Adana, Kahramanmaraş ve Gaziantep'e toplam 6 adet Patriot bataryası konuşlandırılmıştır. Esasen Patriotlar, gerek sayı ve gerekse operasyonel bakımdan Türkiye'nin savunma ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli değildi. Ancak NATO'nun Türkiye üzerinde sağladığı bir koruma şemsiyesi olarak caydırıcı nitelikte psikolojik ve sembolik bir mesaj taşımaktaydı. Buna rağmen NATO, 2015 Ağustos'unda, Adana'da konuşlandırılan tek batarya hariç olmak üzere; Patriotların geri çekilmesi kararını almıştır (Miş vd., 2015: 209-210).

ABD ile Türkiye arasında, DAES'le mücadele kapsamında, 20 Şubat 2015'te eğitim-donat anlaşması imzalanmış; buna göre Türkiye, Suriyeli muhalif grupların eğitilmesi ve donatılması işini üstlenmiştir. Türkiye, özellikle Türkmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde DAES'in boşaltmak zorunda kalacağı noktaları tutacak Suriyeli muhalif grupları eğitmeye yönelik çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Bölgedeki gelişmeler, DAES'le mücadele bağlamında Türkiye'nin, Suriye sınırının

DAEŞ ve PKK'nın uzantısı olan YPG tarafından kontrol edilmeye çalışıldığı; Suriye'nin kuzeyindeki bölgelerin iki terör örgütü arasında el değiştirdiği; dolayısıyla Suriye'nin kuzeyinde “*terörden arındırılmış bölge*” ile güvenliğin sağlanabileceği yönündeki tezini güçlendirmiştir. Ancak gelişmeler Suriye'nin kuzeyinde güvenli bir bölgeden ziyade; terör örgütlerinden arındırılmış; gerektiğinde ABD ve Türkiye'nin hava desteği vereceği; sahada ise yerel unsurların bulunacağı bir *de facto* güvenli bölge olacağını göstermektedir. Türkiye, ABD öncülüğündeki koalisyonla⁷ katılarak uluslararası koalisyon uçaklarına İncirlik Üssü'nü açtığı gibi kendisi de Temmuz 2015'ten itibaren Suriye'nin kuzeyindeki DAEŞ hedeflerine yönelik hava saldırıları düzenlemiştir (Miş vd., 2015: 173).

Türkiye, DAEŞ'le bağlantılı olduğu düşünülen kaçakçılık faaliyetlerine yönelik tedbirler almıştır. Özellikle petrol kaçakçılığı faaliyetleri ve kaçak ticarete yönelik sert tedbirler olarak DAEŞ'in gelir kaynaklarını kurutmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda güvenlik güçlerinin sınır bölgelerindeki varlığının artırılmasıyla daha sıkı bir denetim ve kontrol mekanizması kurulmuş, sınır kontrolleri artırılmıştır (Yeşiltaş, 2015: 32).

PKK'nın uzantısı olan YPG, -Uluslararası Af Örgütü ve Suriye İnsan Hakları Ağı gibi kuruluşların da belgelendirdiği gibi- Suriye'nin kuzeyinde insanlığa karşı suç ve savaş suçlarına karışmıştır. YPG, bölgedeki Araplara ve Türkmenlere karşı etnik temizliğe girişmiş ve onları göçe zorlamıştır. Bu durum Anadolu'ya göçleri artırdığı gibi Suriye'nin yanı sıra Türkiye'nin güvenliği için de bir tehdit oluşturmuştur. Türkiye, bu çerçevede bir dizi tedbir almak durumunda kalmış ve 27 Ekim 2015'te sınır ötesindeki PYD hedeflerini vurmuştur (Miş vd., 2015: 174-175).

Alınan tüm tedbirlere rağmen yasa dışı geçişleri önlemekle görevli güvenlik görevlilerinin zaman zaman kaçak göçmenlerin saldırıları sebebiyle kendilerini savunmak durumunda kaldıkları ve çatışmaya girdikleri de görülmüştür. Bu gibi olayların sonucunda Türkiye'nin verdiği şehit sayısı da bir hayli fazladır. Ayrıca, terör tehlikesi/güvenlik riski sebebiyle Türk vatandaşlarının Suriye'ye geçişlerinin yasaklandığı ve zaman zaman Suriye sınır kapılarının kapatıldığı dönemler de olmuştur.

Rusya ile yaşanan uçak krizi ise sınır güvenliği meselesinin bir başka boyutudur. Şöyle ki 30 Eylül 2015'te Rusya, Suriye'de, Esad yönetimini desteklemek üzere hava saldırılarına başlamıştır. Suriye'deki savaşa Rusya'nın hava bombardımanlarıyla doğrudan müdahil olması ve bu süreçte Türk hava sahasını ihlal etmesi, Türk-Rus ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. 5 Ekim 2015'te Türkiye, Rus savaş uçaklarının Türk hava sahasını ihlal ettiği uyarısında bulunmuştur. Rusya'nın, Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgeleri bombalaması da Türkiye'nin tepkisine yol açmıştır. İki ülke arasındaki kriz 24 Kasım 2015'te bir Rus savaş uçağının Hatay sınırlarında Türk uçakları tarafından vurularak düşürülmesiyle sonuçlanmıştır.

⁷ DAEŞ'e karşı mücadele etmek üzere ABD öncülüğünde oluşturulan -Türkiye'nin de dâhil olduğu- koalisyonu ifade etmektedir.

Rusya'nın tepkisi, iki ülke ilişkilerinin bir krize dönüşmesine ve ekonomik yaptırımlara yol açmışsa da tarafların sağ duyusu sayesinde ilişkiler 1 yıl gibi kısa bir sürede yeniden iyileşmiştir. Avrupa ülkelerine gitmek isteyen ve bunun için kaçak yollarla Türkiye'ye sınır Avrupa ülkelerine yasa dışı olarak göç eden Suriyeliler de önemli bir sorun teşkil etmektedir. Canlarını tehlikeye atan, çoğu zaman da hüsrarla/ölümle noktalanmış göç yolculuğu; Türkiye'nin batı sınırında güvenlik zafiyetine yol açtığı gibi komşuları ile ilişkilerinin gerilmesine de sebebiyet vermektedir. Bu durum başlı başına farklı bir araştırmanın konusudur.

Bölgenin ve Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden bir diğer faktör ise “*yabancı terörist savaşı*”⁸ gerçeğidir. Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Komitesi, Suriye'de 30 bin yabancı terörist savaşçının bulunduğunu ifade etmektedir. Türkiye, yabancı terörist savaşçıların Suriye'ye geçiş güzergâhında yer aldığı için ulusal ve uluslararası güvenlik açısından sınır güvenliği kapsamında aldığı tedbirleri sürekli olarak artırmıştır. Öncelikle, potansiyel yabancı terörist savaşçıların giriş-çıkışlarını engellemek için oluşturulan uluslararası listeye (no-entry list) katkıda bulunduğu gibi listede bulunan kişilerin ülkeye girişini de engellemiştir. Risk analiz merkezleri kurarak, bu gibilerin ülkeye girmeleri halinde tespit edilmesini amaçlamıştır. Alınan tedbirlerin sonucunda Türkiye, 1 Ekim 2015 itibarıyla 112 farklı ülkeden 20.394 yabancı terörist savaşçıya ülkeye giriş yasağı koymuştur. Yalnızca 2015 yılında 10.309 kişinin Türkiye'ye girişi yasaklanmıştır. Yine bu doğrultuda 85 farklı uyruktan 2.337 yabancı terörist savaşçı Türkiye'den sınır dışı edilmiştir. 2015'te sınır bölgesinde 54 farklı ülkeden 913 yabancı terörist savaşçı yakalanmıştır. Aynı yıl 1.000'den fazla yabancı, yabancı terörist savaşçı şüphelisi olduğu için sınır dışı edilmiştir (Miş vd., 2015: 204).

Türkiye, bir yandan Suriye'deki savaşı yatıştırmak adına gerekli gördüğü adımları atarken; diğer yandan da kendi güvenliğini sağlama gayreti içerisine girmiştir. Terör örgütlerinin hedefi haline gelmesi; sınıra yakın bölgelerde ikamet eden kimselerin can ve mal güvenliğinin ortadan kalkması; sığınmacı sayısının neredeyse 3 milyona ulaşması; yasadışı göçün önlenemez bir hâl alması; yasadışı eşya, uyuşturucu, silah vs. kaçakçılığının artması gibi sebepler Türkiye'nin söz konusu gayretlerini hızlandırmasını ve kalıcı tedbirler almasını zorunlu kılmıştır.

Esasen Türkiye-Suriye sınırının tamamında yüksekliği 2 metre olan, geniş 2 tel örgüden oluşan, üzerinde jiletli tel de bulunan dikenli tel engeli yer almaktaysa da canlı insan kontrolünün olmadığı durumlarda bunların rahatlıkla aşılabildiği bilinmektedir. Diğer bir ifadeyle askerinin fiili gözetim ve denetiminin olmadığı yerlerde bu engeller aşılabilmektedir (Yeşiltaş, 2015: 36). Bu amaçla Türkiye, öncelikle Suriye sınırındaki asker sayısını artırmıştır. Öyle ki, Türkiye'nin bütün sınırlarında görev yapan 40 bin askeri personelin %50'si Suriye sınırına kaydırılmıştır (<http://www.yenisafak.com/hayat/turkiyenin-suriye-sinir-guvenligi-politikasi-2231166>, 29 Ekim 2016). Türkiye, asker sayısının artmasına bağlı olarak sınıra

⁸ Türkiye-Suriye sınırında yasa dışı geçiş sırasında yakalanan Suriye, Irak ve Türk uyruklarının dışındakileri ifade etmektedir.

teçhizat takviyesi de yapmıştır. Sınırlarda kullanılan taktik tekerlekli zırhlı araçların 241'i, ki bu rakam yarısına tekabül etmektedir, 286 termal kamera ve insansız hava araçlarının %90'ı da Suriye sınırına kaydırılmıştır (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/29615975.asp>, 23 Temmuz 2015).

Türkiye, Suriye sınırında mevcut fiziki güvenliği de artırmıştır: Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından sınır güvenliğini sağlamak amacıyla, Mayıs 2015'te, 4 metre derinlikte ve genişlikte hendek kazma çalışmaları başlatılmış ve 2015 yılsonu itibariyle 386 km hendek kazılmıştır. Sınırda “*Türk Seddi*” olarak da adlandırılan akordeon duvar yapılması kararlaştırılmıştır. 2012'den itibaren sürdürülen Güvenlik Sistemi Projesi kapsamında yapılan çalışmalar hızlandırılmış, 2015 sonu itibariyle, sınırın 23 kilometresine modüler beton duvar; 80 kilometresine toprak set; 108 kilometresine kafes tel/fens teli yapılmış; sınırın 423 kilometrelik bölümüne de aydınlatma yapılarak devriye yolu ıslah edilmiştir (Miş vd., 2015: 203). Söz konusu çalışmalar, 2016 yılında da devam ettirilmiştir.

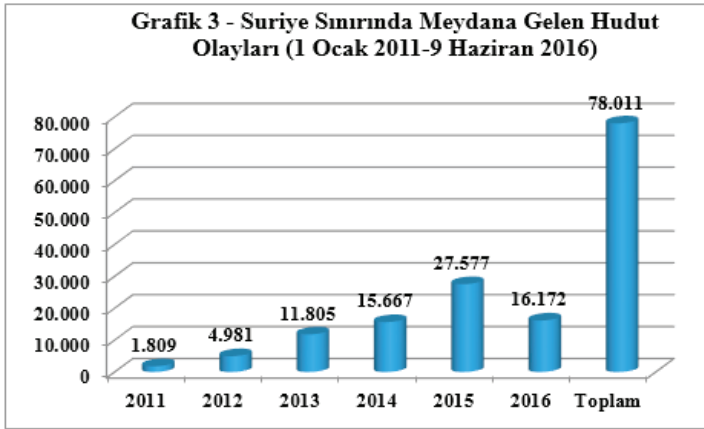
Türkiye-Suriye sınırındaki alınan fiziki tedbirler hemen fark edilmektedir. Örnek vermek gerekirse 23 kilometrelik Hassa (Hatay) sınırında toplam 6 karakol ve her bir karakolda 3'er ya da 4'er tane gözetleme noktası vardır. Bu, termal dürbünler ve uygun silahlarla donatılmış 20 civarında gözetleme kulesine tekabül etmektedir. Hatta bazı karakol ve kulelerde termal kamera da vardır. Bu da aşağı yukarı her bir kilometrelik sınır hattına bir gözetleme kulesi düştüğü anlamına gelmektedir. Ayrıca asfalt döşenen ve iyi bir şekilde aydınlatılan “*sınır güvenliği yolu*” sayesinde asker sevkiyatı kolaylıkla yapılabildiği gibi muhtemel hadiseler de hızlı bir şekilde müdahale edilebilmektedir. Kaçakçı ve teröristler, bu yolu kullanmaları halinde mutlaka görüleceklerini ve yakalanacaklarını bilmektedirler. Dolayısıyla alınan fiziki tedbirlere ek olarak sınır güvenliği yolu da caydırıcı bir rol üstlenmektedir (Yeşiltaş, 2015: 35).

4. Sınır Güvenliğinin Bilançosu: Sınır Olayları, Ele Geçirilen Şahıs ve Malzeme

Türkiye bir yandan Suriyeli sığınmacılara karşı olabildiğince müsamahalı davranırken; diğer yandan da yasa dışı geçişlere ve sınır ihlallerine karşı “*sıfır tolerans politikası*” uygulamaktadır. Türkiye, bu yolla Suriyeli mazlumlara kapılarını açıp yardım elini uzatırken; aynı zamanda da bölge ve dünya barışına katkı sağlamaktadır. Yukarıda değinilen tedbirlerin bir sonucu olarak yasadışı yollardan sınırı geçmeye teşebbüs eden kişilerin yakalanma oranı artmış; sınır ihlalleri azalmış ve kaçakçılık faaliyetleri mümkün olduğunca önlenmiştir. Ancak Türkiye'nin tüm çabalarına rağmen Suriye sınırında güvenliğin tam anlamıyla sağlanması söz konusu olamamaktadır. Bu aslında sadece Türkiye-Suriye sınırına özgü değildir. Aynı durum Amerika-Meksika sınırı için de geçerlidir. Bununla birlikte Türkiye-Suriye sınırında güvenliğin sağlanmasına engel olan başlıca sebepler şunlardır: Türkiye-Suriye sınırı 877 km uzunluğa sahiptir ki bu rakam Türkiye kara sınırlarının yaklaşık 1/3'üne tekabül etmektedir. Sınırın bu denli uzun olması, maksimum

güvenliği sağlayacak yeterli personel, teknoloji ve maddi imkân kapasitelerinin sağlanması zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin söz konusu insan ve teknoloji gücünü büyük oranda bu sınıra kaydırması ise diğer sınırlarda zafiyete yol açmaktadır. Türkiye, insani duygularla zor durumda olanlara yardım elini uzatmakta; bu doğrultuda izlediği açık kapı politikası gereği savaştan kaçan insanlara kapılarını ardına dek açmaktadır. Sınırlardan girip-çıkan milyonlarca insanın varlığı kesin bir tehdit tespitini olanaksız kılmakta ve güvenlik risklerini artırmaktadır. Uluslararası toplumun, sınır güvenliği konusunda, maddi destek ve istihbarat paylaşımı bakımından Türkiye'yi yeterince desteklememesi de sınırın korunmasını zorlaştırmaktadır (Miş vd., 2015: 202-203). Sınırın karşı tarafında savaşın yaşanıyorsa; terör örgütlerinin hâkimiyet sahalarını genişletme mücadelesi; bölgeye sınırı olmayan devletlerin askeri müdahaleleri ve sınırın kimi yerlerinde fiziki, coğrafi ve iklimsel şartların zafiyete yol açması ise sınır güvenliğini tehdit eden diğer faktörlerdir.

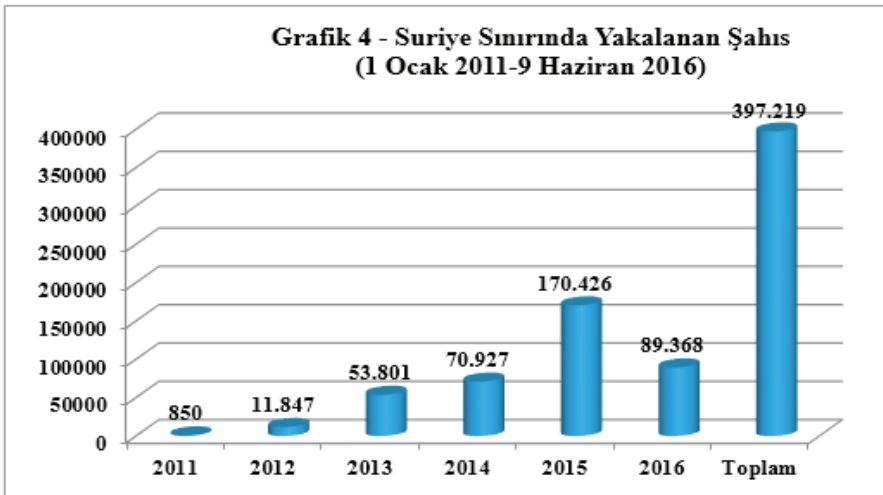
1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında resmi kayıtlara geçen sınır olayları ve bunun yıllara göre dağılımı Grafik 3'te gösterilmektedir. Tablo 4'te ise söz konusu sınır olaylarının içeriği ile ilgili istatistikler yer almaktadır (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016).

Yıllar	Sınır Olayı			Toplam Sınır Olayı Sayısı
	Yasa Dışı Sınır Olayı (Giriş)	Yasa Dışı Sınır Olayı (Çıkış)	Kaçakçılık	
2011	181	83	1.545	1.809
2012	1.596	470	2.915	4.981
2013	4.583	1.486	5.736	11.805
2014	5.450	853	2.863	15.667
2015	19.098	2.009	3.632	27.577
2016	15.013	895	266	16.172
Toplam	45.921	5.796	16.957	78.011

Grafik 3 ve Tablo 4'ten anlaşılacağı üzere 1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında meydana gelen ve Genelkurmay Başkanlığı'nın kayıtlarına geçen toplam hudut olayı sayısı 78.011'dir. Bu rakam, Türkiye'nin diğer sınırlarında meydana gelen toplam olay sayısından katbekat fazladır. Suriye sınırında en çok yasa dışı giriş (45.921) olayı yaşandığı; bunu kaçakçılık (16.957) ve yasa dışı çıkış (5.796) olaylarının takip ettiği görülmektedir. Söz konusu rakamlar, 2011 yılından itibaren, Suriye'de yaşanan iç savaşın her gün şiddetini artırması oranında sürekli olarak artış göstermiştir. Rakamların bu denli fazla olması, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sınır güvenliğini ve denetimini artırdığının göstergesidir.

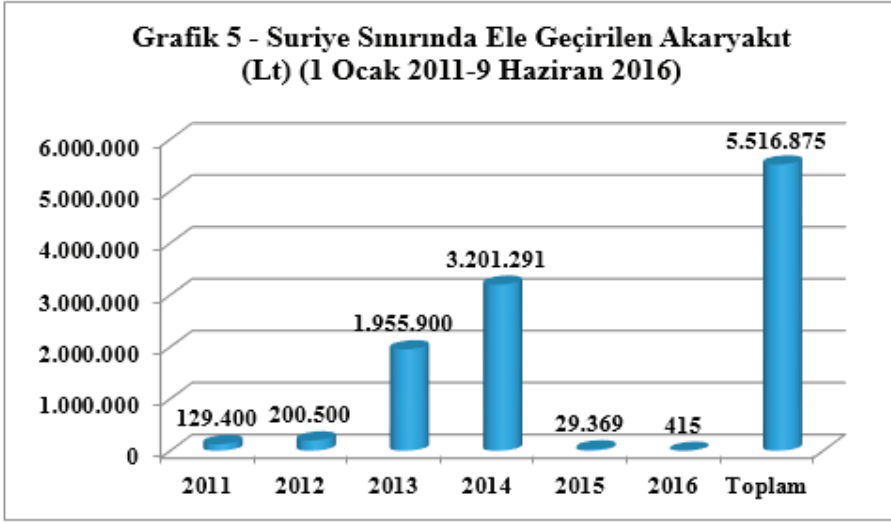
1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında yakalanan şahıs sayısı ve bunun yıllara göre dağılımı Grafik 4'te gösterilmektedir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016).

Türkiye-Suriye sınırında 1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar yakalanan

şahıs sayısı 397.216'dır. Bu rakam Türkiye'deki birçok şehrin toplam nüfusundan daha fazladır. Üstelik sığınmacılar bu rakama dâhil değildir. Sınırdaki yakalanan kişi sayısı istikrarlı bir şekilde artış göstermektedir. Yakalananlar arasında yabancı terörist savaşçı da dâhil olmak Suriye'de faaliyet gösteren terör örgütlerine mensup kimselerin ve kaçakçıların çoğunlukta olduğu bilinmektedir. Bu rakama yabancı istihbarat servisi üyelerinin dâhil olduğu da unutulmamalıdır.

1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında ele geçirilen akaryakıt miktarı ve yıllara göre dağılımı Tablo 6'da gösterilmektedir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016).

Petrol, uyuşturucu, kaçakçılık, DAESH ve PKK gibi terör örgütlerinin en önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Özellikle DAESH, bölgedeki petrol kuyularını kontrol etmektedir. Bu anlamda Türkiye'nin almış olduğu sıkı tedbirler ve sıfır tolerans politikası sonucunda özellikle 2013 ve 2014 yıllarında ele geçirilen akaryakıt miktarı ciddi bir artış göstermiştir. 2013 ve 2014 yıllarında ele geçirilen akaryakıt miktarının çokluğu, sonraki süreçte gerçekleşecek kaçakçılık olayları için de caydırıcı olmuştur; nitekim 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleşen akaryakıt kaçakçılığında önceki yıllara oranla ciddi bir azalma görülmüştür. Bu azalma şüphesiz ki Türk Silahlı Kuvvetleri'nin aldığı ciddi tedbirlerin sonucudur.

1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında ele geçirilen sigara (paket) adedi ve yıllara göre dağılımı Grafik 6'da gösterilmektedir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016).

Tıpkı akaryakıt gibi sigara kaçakçılığı da terör örgütlerinin gelir kaynakları arasındadır. Bu yüzden Suriyeli sığınmacılar meselesi Türkiye açısından yalnızca sınır güvenliği değil aynı zamanda terörle mücadele anlamına da gelmektedir. Alı-

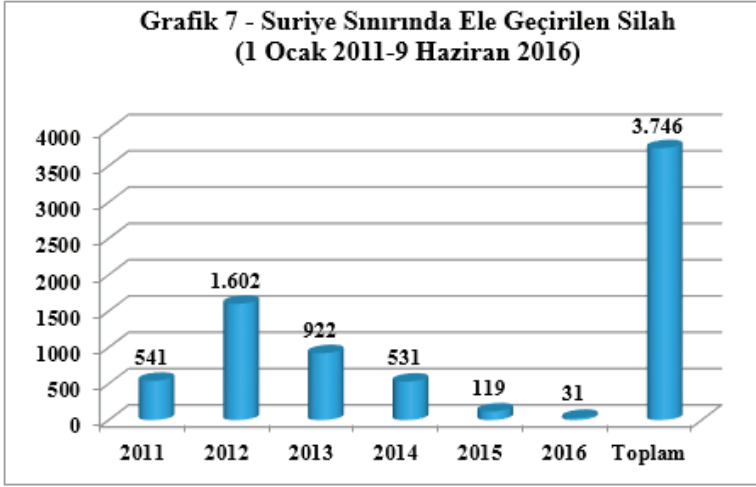
nan etkin tedbirlerin neticesinde Grafik 6'dan da anlaşılacağı üzere 1 Ocak 2011-9 Haziran 2016 tarihleri arasında ele geçirilen sigara paketi adeti 22.818.330'dur. Bu rakam azımsanmayacak kadar fazladır.

1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında ele geçirilen uyuşturucu miktarı (gram ve hap) ve yıllara göre dağılımı Tablo 8'de gösterilmektedir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016).

Tablo 5 - Suriye Sınırında Ele Geçirilen Uyuşturucu (1 Ocak 2011-9 Haziran 2016)		
Yıllar	Uyuşturucu (Gram)	Hap (Adet)
2011	156.469	0
2012	659.017	2.959
2013	1.019.404	13.371
2014	1.230.820	6.566
2015	1.043.132	1.628.095
2016	133.636	16.980
Toplam	4.242.478	1.667.971

Uyuşturucu, başlı başına terör örgütlerinin en önemli gelir kaynaklarının başında yer almaktadır. Türkiye, terörle mücadelede olduğu gibi uyuşturucu ile mücadelede de son derece kararlı ve etkin bir tutum sergilemektedir. Türkiye'nin bu tavrı sayesinde terör örgütleri ve zehir tüccarları ciddi darbeler almıştır. Yalnızca 1 Ocak 2011-9 Haziran 2016 tarihleri arasında Suriye sınırında 4.242.478 gram uyuşturucu ve 1.667.971 adet uyuşturucu hap ele geçirilmiştir.

1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında ele geçirilen muhtelif silah adedi ve yıllara göre dağılımı Tablo 9'da gösterilmektedir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016).

Türkiye'nin aldığı tedbirler yasa dışı silah kaçakçılığını da engellemiş; Grafik 7'deki rakamlardan da anlaşılacağı üzere silah kaçakçılığında ciddi bir azalma görülmüştür.

1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında ele geçirilen canlı hayvan (küçük ve büyük baş) adedi ve yıllara göre dağılımı Tablo 10'da gösterilmektedir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016).

**Tablo 6 - Suriye Sınırında Ele Geçirilen
Canlı Hayvan
(1 Ocak 2011-9 Haziran 2016)**

Yıllar	Canlı Hayvan	
	Küçük Baş (Adet)	Büyük Baş (Adet)
2011	10.968	1.288
2012	10.316	683
2013	10.822	292
2014	5.723	1.620
2015	42.456	2.503
2016	16	216
Toplam	80.301	6.602

Tablo 6'dan da anlaşılacağı üzere sınırda ele geçirilen canlı hayvan sayısı da azımsanamayacak kadar fazladır. 1 Ocak 2011-9 Haziran 2016 tarihleri arasında ele geçirilen canlı hayvan sayısı 80.301 küçükbaş ve 6.602 büyükbaş olmak üzere toplam 86.903'tür.

1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Türkiye-Suriye sınırında ele geçirilen cep telefonu adedi ve yıllara göre dağılımı Tablo 11'de gösterilmektedir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016).

Tablo 7 - Suriye Sınında Ele Geçirilen Cep Telefonu (1 Ocak 2011-9 Haziran 2016)	
Yıllar	Cep Telefonu (Adet)
2011	13
2012	365
2013	3.136
2014	1.385
2015	1.625
2016	524
Toplam	7.048

1 Ocak 2011-9 Haziran 2016 tarihleri arasında ele geçirilen cep telefonu sayısı 7.048'dir.

5. Sonuç

Türkiye, ilk günden itibaren Suriye meselesine insani duygularla yaklaşmış; Esad yönetimine halkın demokrasi ve özgürlük taleplerine kulak vererek göstericilerle uzlaşması yönünde telkinlerde bulunmuştur. Hatta bu amaçla Suriye'ye birçok üst düzey heyet görevlendirilmişse de Esad yönetimini ikna etmeye yetmemiştir. Esad'ın, halkın taleplerini karşılamak yerine, gösterileri sert bir şekilde bastırma yoluna gitmesi Suriye'de yaşanan iç savaşın zeminini oluşturmuş; asgari yaşama şartları ortadan kalkan Suriye halkı, ırz ve can güvenliğini sağlamak amacıyla başta Türkiye olmak üzere komşu ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır.

Türkiye, insani kaygılarla hareket etmiş ve Nisan 2011'den itibaren kendisine sığınan Suriyelilere kapılarını ardına dek açmıştır. Suriye'de olayların her geçen gün daha da kötüye gitmesi; buna karşın Türkiye'nin açık kapı politikası izlemesi ve Türk milletinin misafirperverliği neticesinde Anadolu'ya sığınan Suriyeli sığınmacıların sayısı her geçen gün artmış; neredeyse 3 milyon sınırına dayanmıştır. Muhtemel güvenlik sorunlarını önlemek adına öncelikle sığınmacılar kayıt altına alınmış ve kayıt altına alınanlara "geçici koruma statüsü" verilmiştir. Geçici koruma statüsü, Suriyeli sığınmacıları maddi-manevi güvence altına aldığı gibi kayıt altına alınmayı da teşvik etmiştir.

Türkiye'nin sığınmacılara karşı iyi tutumu, Suriye'de faaliyet gösteren terör örgütleri ve kaçakçılar tarafından istismar edilmek istenmiştir. Bu duruma bir de sınır bölgelerinin Suriye'de yaşanan iç savaşın potansiyel hedefi haline gelmesi eklenince, özellikle sınır bölgelerinde yaşayan halk tedirgin olmuştur. Sığınmacıların, Suriye'ye sınır illerde (her 100 sığınmacıdan 48'i sınır illerinde yaşamaktadır) yoğunlaşmaları; bölge halkının kaygılarını artırmıştır. Nitekim yaşanan hadiseleri söz konusu tedirginliği pekiştirdiği gibi birçok kimsenin de evini terk etmek

durumunda kalmasına, yaralanmasına ve hatta hayatını kaybetmesine yol açmıştır. Tablo 3'te de ifade edildiği üzere yalnızca Mart 2011-25 Haziran 2015 tarihleri arasında Suriye sınırında meydana gelen olaylarda, taraflar arasında yapılan atışlardan Türkiye topraklarına düşen mermiler sonucu 256 olay meydana gelmiş; 12 vatandaş hayatını kaybederken 64 vatandaş da yaralanmıştır. Suriye kaynaklı terör eylemleri ise söz konusu tedirginliğin ülke geneline yayılmasına sebep olmuştur.

Bununla birlikte "hudut namustur" anlayışı/parolası ile hareket eden Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye'nin en uzun karar sınırı olan Suriye sınırında güvenlik tedbirlerini en üst seviyeye çıkarmış; alınan tedbirler doğrultusunda bu yönde bir zafiyete müsaade edilmemiştir. Bu kapsamda Suriye sınırında kaçakçılığı önlemek amacıyla (duvar örme, jiletli tel çekme vs.) bir dizi fiziki tedbir alındığı gibi; sınırdaki asker ve teçhizat sayısı da ciddi oranda artırılmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin aldığı tedbirler, sınır ötesinden gelebilecek muhtemel saldırıları mümkün olduğunca önlediği gibi yasa dışı geçişlerin ve kaçakçılığın da önüne geçilmesini sağlamıştır. Böylece Türk halkının bu anlamda duyduğu güvenlik kaygısı, ciddi oranda azalmıştır.

Genelkurmay Başkanlığı'nın verdiği rakamlara göre, 1 Ocak 2011'den 9 Haziran 2016'ya kadar Suriye kara sınırında 45.921 yasa dışı giriş, 16.957 kaçakçılık ve 5.796 yasa dışı çıkış olmak üzere toplam 78.011 hudut olayı tespit edilmiştir. Yakalanan şahıs sayısı ise 397.216'dır. Üstelik sığınmacılar bu rakama dâhil değildir. Toplam 5.516.875 litre akaryakıt; 22.818.330 paket sigara; 4.242.478 gram uyuşturucu ve 1.667.971 adet uyuşturucu hap ele geçirilmiştir. 80.301 küçükbaş ve 6.602 büyükbaş olmak üzere toplam 86.903 adet canlı hayvan yakalanmıştır. 3.746 adet silah ve 7.048 adet cep telefonu ele geçirilmiştir.

Esasen Suriye sınırında meydana gelen sınır olayları, ele geçirilen şahıs, hayvan ve malzeme sayısı bir hayli fazladır. Söz konusu rakamların bu denli yüksek olması Türk Silahlı Kuvvetleri'nin aldığı ciddi tedbirlerin somut sonucudur. Bununla birlikte Türkiye'nin aldığı ciddi tedbirler, sığınmacılara karşı izlenen açık kapı politikasına gölge düşürmemiştir. Türkiye, izlediği sıfır tolerans politikası ile bir yandan binlerce yabancı terörist savaştığı ve kaçak giriş-çıkış yapmaya çalışanları yakalarken; diğer yandan da daha sıkı güvenlik tedbirleri ile açık kapı politikasını devam ettirmiş ve sığınmacı kabulünü sürdürmüştür.

Suriye'de yaşanan iç savaşın son bulması; bu durum sağlanana kadar -Türkiye'nin önerdiği/savunduğu gibi- Suriye'nin kuzeyinde askerden arındırılmış güvenli ve uçuşa yasak bir bölgenin oluşturulması yalnızca Türkiye'nin sınır güvenliğinin sağlanmasına değil bölge güvenliğine de katkıda bulunacaktır. Askerden arındırılmış güvenli bir bölgenin oluşturulması halinde Suriyeli sığınmacıların, söz konusu bölgede ikamet etmek üzere, ülkelerine geri dönebilmelerinin önü açılacaktır. Bu sağlanana kadar sınır illerindeki yoğun Suriyeli sığınmacı nüfusun iç bölgelere dağıtılması sınır güvenliğine katkı sağlayacaktır. Suriyeli sığınmacılar meselesinin iç politikadan bağımsız olarak değerlendirilmesi ise meselenin daha sağlıklı değerlendirilmesini mümkün kılacaktır.

Kaynakça

a- Arşiv Belgeleri ve Resmi Yayınlar

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Fon Kodu: 30.10/Yer Nu: 127.914.9.

BCA, 30.10/128.922.14.

BCA, 30.10/128.922.15.

BCA, 30.10/128.922.8.

İstatistik Yıllığı 1935-36, (1936), c. 8, Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü, Ankara. *Resmi Gazete*, 22 Ekim 2014, Sayı: 29153.

Resmi Gazete, Tarih: 19 Ekim 2009, Sayı: 27378, Karar Sayısı: 2009/15499.

T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 25 Haziran 2015 tarih ve 26702250-5010-84548-15/Hlk. İlş.Ş.(BEBK) sayılı yazı.

T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 10 Haziran 2016 tarih ve 26702250-5010-8222-16/Hlk. İlş.Ş.(BEBK) sayılı yazı.

Türkiye İstatistik Yıllığı 2000, (2001), Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara.

b- Diğer Yayınlar

MİŞ Nebi vd., (2015), *2015'te Türkiye*, SETA, İstanbul.

<http://ggm.gtb.gov.tr/gumruk-idareleri/hudut-kapilari> (çevrimiçi erişim tarihi: 29 Ekim 2016)

http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (çevrimiçi erişim tarihi: 31 Ekim 2016)

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/29615975.asp> (çevrimiçi erişim tarihi: 23 Temmuz 2015)

<http://www.yenisafak.com/hayat/turkiyenin-suriye-sinir-guvenligi-politikasi-2231166> (çevrimiçi erişim tarihi: 29 Ekim 2016)

<https://www.afad.gov.tr/tr/2374/Barinma-Merkezlerinde-Son-Durum> (çevrimiçi erişim tarihi: 29 Ekim 2016).

YEŞİLTAŞ, Murat, (2015), İç Savaşa Komşu Olmak Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, SETA, s. 136, İstanbul.

UZMAN, Nasrullah, (2013), "Türkiye'nin Mülteci ve Muhacir ve Politikaları (1923-1947)", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ORHAN, Oytun ve GÜNDOĞAR Sabiha Senyücel, (2015), *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*, ORSAM, Ankara.

Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu, (2012), TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 24. Dönem, 2. Yasama Yılı.

Cumhuriyet, 7 Mart 2011, s. 11.

(Footnotes)

1* Biyometrik veri girişi yapılmasına müteakip yabancı tanıtım kartı tanzim edilenlerin sayısını ifade etmektedir.

